

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

SEMEL IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 4,80;
ubique extra Italiam Lib. 6,25; Doll. 1,25; Sch. 5; M. 5; Rubl. 3; Coron. 6,25.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in commentarii operculo
Lib. 0.10 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA

Apud GEBERTNER ET WOLF Apud "KRONIKA ROSSIIA",

VARSAVIAE POLONORUM VARSAVIAE POLONORUM
Rakowskie Przedmiescie, 15. Krakowskie Przedmiescie, 6.

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

LONDON W.
28, Orchard Street.

IN GERMANIA

Apud FRIDERICUM POSTET
S. Sed. Ap. et S. Rit. Congr. Typ.

RATISBONAE in BAVARIA.

IN CANADA

Apud LIBRAIRIE GRANGER FRERES

MONTREAL
1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

Sociis et lectoribus Commentarii nostri humanissimis.
Gallici guberni furor in Catholicam Ecclesiam.
In latinae linguae docendae rationem novae animadversiones.
Litterariae adnotatiunculae.
Pasquinus.
Colloquia latina. - Lusus globorum missilium manu.
Madonnina.
Nataliciae memoriae.
Pastores Bethlehemitae cunabulis Pueri Iesu pie advoluti.
B. Virgo ab Angelo salutata.
SS. D. N. Pii PP. X Iubilaeum Sacerdotale.
Acta Pontificia. - I. SS. D. N. Pii PP. X allocutio habita in Consistorio d. vi mens. Decembris MDCCCVI. - II. Decretum SSmi per S. Congregationem Episcoporum et Regularium vulgatum, quo quaestionum elencho ratio praescribitur conficiendi tertio quoque anno relationem Institutorum vota simplicia profitentium.
Ephebi canentes.
Diarium Vaticanum. - Coram SSmo admissiones. - Pontificiae electiones. - Vita functi viri clariores. - Varia.
Annales: Gallica facinora. - Mauritana seditio. - Russicae res. - Regalia itinera.
Publici per Orbem coetus legibus ferendis.
Per Orbem.
Aenigmata.

In tertia operculi pagina:

ZENO - Tragoedia IOSEPHI SIMONIS Angli. (Passim retractavit hodiernisque scenis aptavit I. F.).

ROMAE

EX OFFICINA PACIS, PH. CUGGANI

35, Via della Pace

MDCCCCVII

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS

Comm. VOX URBIS in an. MDCCCCVII.

Pretium annuae subnotationis est in Italia Libell. 4,80;
ubique extra Italiam Libell. 6,25; Doll. 1,25; Sch. 5;
March. 5; Rubl. 3; Coron. 6,25 *recto tramite* mittendum ad

ARISTIDEM LEONORI EQUITEM

COMMENTARII "VOX URBIS", POSSESSOREM ET ADMINISTRATOREM

ROMAM, via Alessandrina, 87.

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA:

Ex subnotatoribus quisque KALENDARIO a *Voce Urbis*
expresse edito fruetur.

Qui socios novos comparaverit duos pretiumque eorum
subnotationis miserit, subnotationem gratis omnino sibi habebit.

Qui triginta socios novos comparaverit ante Iulium
mensem – bibliopolis exceptis – dimidiatum pretium itineris habebit a quovis Europae
loco ubi vivat Romam usque, atque inde in domum suam, secunda, prouti
vocant, ferriveharum classi usus.

Qui sexaginta socios novos comparaverit uti supra,
eodem itinere gratis omnino fruetur.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 4,80 — Ubique extra Italiam:
Lib. 6,25, Doll. 1,25, Sch. 5, M. 5, Rubl. 3, Coron. 6,25

SEMEL IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR.

ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE — Via Alessandrina, 87.

Sociis et lectoribus Commentarii nostri humanissimis.

NOVUM operis nostri annum incipientes, quem decimum inscribere gloriamur, ad grates agendas fert animus humanissimis Vobis, o socii et lectores, qui, non gratum ferme neque obstaculis expers, iter nostrum constantia ac mira sollicitudine adiuvistis: sint ipsae grates meritis dignae, sint candidi animi nostri testimonium, quo annum hunc MDCCC VII faustum Vobis, bonum ac felicem ominamur!

Quid pro vobis acturi simus iam patefecimus; restat ut *Vocem Urbis* immutato favore Vos prosequamini, eam eiusque proposita quam latissime vulgantes. Ad hoc, nostra quidem sententia, optime stimulum suppeditabit **Kalendarium**, quod, una cum hoc fasciculo editum, ad vos mittimus, tot, ad nutum vestrum, eius exemplaria adiungere parati, quot vobis videbuntur ad rem necessaria: gratuito enim ea

ad distribuendum mittemus, praeter — uti aequum apparet — diribitorii impensas.

Aliud praeterea donum, Italis praesertim sociis, his diebus comparavimus; subnotationem dicimus cum catholico diario Urbano *Corriere d'Italia*, quod in dies maioris momenti fit et quasi pars intima Italicae vitae, cui novi dies profecto illucescunt. Si quis igitur ad Aristidem Leonori equitem (Romam — *via Alessandrina, 87*) miserit lib. 18, per integrum annum MDCCC VII *Vocem Urbis* commentarium, diariumque *Corriere d'Italia* ad suum domicilium in Italia regulariter habebit; qui libellas miserit 34,50, ubique apud exterarum gentes. Addentes his pretiis lib. 0,25 **Vox Urbis Kalendarium** quoque accipient.

Valete!

GALLICI GUBERNII FUROR

IN CATHOLICAM ECCLESIAM.

QUI Romani Pontificis legato a secretis fuerat, atque, post indictum a Gallis in Romanam Ecclesiam bellum, Lutetiae ideo manserat ut legationis tabularia, communium gentium iure sancta, tueretur et Pontificia simul iussa acciperet ad Gallicum clerum transmittenda, militari manu sua domo inopinato est pulsus, postquam vidit aulas suas lustratas et archiva fisco addicta. Huc usque ideo nefaria impiorum adrogantia insolevit, qui et vi et metu vincere Ecclesiam Dei eiusque iura conculcare in perpetuum se posse arbitrantur! Haec vero spes quam falso ab iis fuerit concepta, iam arguit undique mirus ille unanimesque totius catholici populi consensus atque cleri, qui invicto animo et egestatem iam toleraturi videntur, et bona omnia dereliquerunt, et domus, et curialia hospitia, et seminaria; quin imo iam prope in exilium acti, ad divina tamen mysteria tractanda

spreto omni timore accedere nullibi dubitant. Hisce gestis, hoc animo Gallicae veteris gloriae tantam inter impietatem fasta renovantur.

Et profecto, quum publicae rei administri illud tandem vidissent, suo imperio atque monitis qui religiosi cultus sodalitates iniri iubebant, neminem fere obtemperasse, quia id Summus Ecclesiae Pastor praescripserat, altarium cultum atque sacramentorum celebrationem universaeque Christianae vitae modos aliis iam editis legibus subegerunt de publicis celebrandis comitiis. Quamobrem ea colligi non posse — nisi ex praesidium venia ac nisi praemonitis magistratibus — voluerunt.

Sed ne ipsa sacri cultus celebratio, neve divinarum sacrarum administratio rei publicae arbitrio iis modis manciparetur, Pius PP. X vetuit omnino. Itaque quum ubique Gallorum catholici praesules ac sacerdotes firmo animo sese sua ministeria celebraturos, idque nullius

hominis ex venia sponderint, ad vim publici praesides sibi putarunt confugiendum. Ne tamen inlata sacerdotibus vis aut violata manu militari sancta templorum limina popularium iram tamdiu vellicatam ad arma usque compellerent, rem siverunt contra sua imperia fieri, et alio pro tempore conversi, Pontificii legati domum ingressi sunt eumque ex Galliae finibus extorrem miserunt, quasi bellum in Romam inlaturi.

Inutile sane ac ridiculum facinus, quod nec ullum in fideles Ecclesiae assecras inferre valebit metum, nec reipublicae fortunam, suae iam impietatis ipsa mole laborantem, instaurare. Clamant enim illi Romae subditos Gallos esse non oportere, clamant contra Romani Pontificis imperia quasi in alieni regis adrogantiam, ac seiungere a Romana comunione Gallos volunt et in Petrum reddere contumaces. Neque hoc satis: falsa enim in

T. ET G. FRATRUM PARISI
Pontificia officina Candelarum ad Sacra
Facularumque sine oleo ad noctem, decem horas ardentium.

ROMAE in ITALIA, in Foro Campi Martii, 6

Peculiaris candelarum liturgicarum fabricatio ad S. Sacrificii celebrationem - Cerei Paschales - Lumen Christi - Cerei ad Officia Tenebrarum - Cerei ornamentis decori ad baptismata et Sacram Synaxim primum recipiendam - Filum cera madefactum ad candelas accendendas.

Merces ad omnes orbis portus nullo impendio iubentium, ne pro colligatione quidem, mittitur.

REQUIRANTUR CATALOGUS ET PRETIA

Officinae honores concessere Summi Pontifices PIUS IX, LEO XIII, PIUS X.

Commercium epistolare habetur Italica, Latina, Anglica, Gallica, Theutonica, Hispanica lingua.

Sociis et lectoribus officinam hanc Candelarum ad Sacra enixe commendamus, quae per orbem universum operis suae fructus iamiam disseminavit.

SUPELLEX AD RES DIVINAS

Commentarii VOX URBIS administratio recto tramite suppeditat supellectilem omnem, qua tum in templis, tum in oratoriis ad res divinas uti solemus.

Mandata ad VOCIS URBIS administratorem (Romam, *via Alessandrina, 87*) mittantur, res praecise indicando, quas quisque sibi cupit. Gratuito sumptuum aestimatio fiet.

SATURIO

Comoedia latinis versibus conscripta a clarissimo viro Ioanne Baptista Francesia et per Commentarii VOX URBIS, paginas vulgata, in volumen redacta est, quod apud Commentarii eiusdem administratorem venale prostat lib. 1.

IN LUDIS LITTERARUM OPTIMA TIRONIBUS SCENICE AGENDI EXERCITATIO.

tendo et hanc ipsam versionem in latinam iterum ducendo, ut versi scriptoris consequantur stilum. Quartum denique, in quo ostendenda sit invenibus latini sermonis maiestas, pulchritudo, lumen ingens et, quod ad scriptorum lectionem spectat, sufficiens epistolae graviores atque orationes Tullii, elaboratissimae Livii orationes, Horatii ac Vergilii opera. In hoc autem studio tradantur rhetoricae praecepta, solidae observationes grammaticae insignium grammaticorum, verborum differentiae, praecepta logica, historia latinae linguae et versibus componendis discipuli exerceantur.

Mirum est vero quia cum securitate atque utilitatis sponione per singula stadia scriptorum delectum Rossettius instet, quod magni profecto momenti est, quippe quum delectus, sapienti habitus indicio, veram linguae discendae faciem praebeat, ut opportune docet Gravina in suo dialogo, quem supra memoravi.

Hanc studiorum distributionem aliquot tandem sequuntur monita, quasi scholia vel appendix, in quibus apte praeceptores monentur ut vitam scriptorum tradant, quo saeculo, quo sub principe vixerint exponant, vitia eorum tum in verbis cum in iuncturis demonstrent, a quibus castae latinae aures abhorreant, discipulosque doceant quid a vernacula latina lingua distet.

Haec sensit Rossettius, quae summam breviterque descripsi, in quibus nemo est quin videat quantum rationis, perspicacitatis, veritatis atque experientiae insit.

Capita eius doctrinae fere omnia congruunt cum rhetorum bene de literis latinis sententium axiomatibus: Ut enim, ad illius sensus coniecturam, prudenti iudicio opus est in scriptoribus deligendis, quippe quum delectus hic discipulos de verborum usu admonet et verae latinitatis speculum sit, ita illi adstipulantur Gravina, Grotius, Valchius et alii quamplurimi, inter quos nostris diebus recensendus est quidem Chave, qui cum latini sermonis integritatem perstringit, id aperte in animo habet. Praeter ea, scriptorum legendorum eadem est fere divisio et ordo, sicut in grammaticae praeceptis tradendis, in lexicorum usu, in versionum exercitatione, in aliis addendis libris, qui multiplicem latinae linguae notitiam praebeant, inter omnes convenit....

Memini, in hoc Commentario (1), me quarto Chaviano axiomati, in quo ut pleniores locutiones potius quam singulas voculas pueris tradant praeceptores admonentur, quodammodo obstitisse. Nec iniuria: Rossettius ipse auctor est ut pueri nominum verborumque paradigma addiscant, latina vocabula - singulas idest voculas - res domesticas et ioculares exprimentia memoriae mandent ac primum latinitatis faciem conspiciant. Haec quidem ratio est quam nostra aetate in exterarum linguarum grammaticis adhibitam cernimus, quaeque iuventuti instituendae praesenti auxilio est.

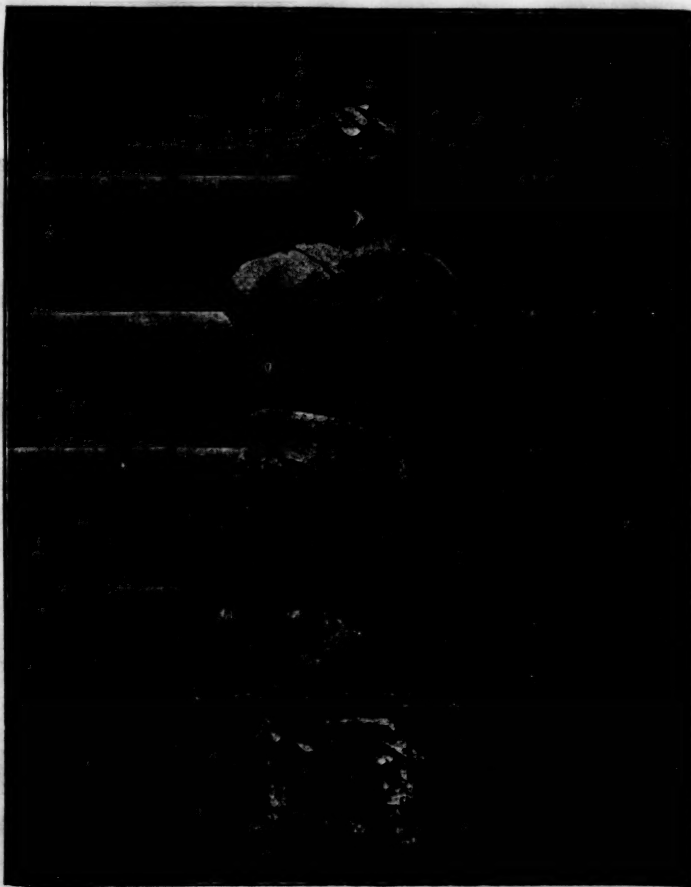
(Ad proximum numerum).

M. GALDI.

1) Cf. *Vox Urbis*, an. IX, n. X.

LITTERARIAE ADNOTATIONUNCULAE. (1)

Ego quidem assentior huic, qui sententiam protulit auream quum docuit voces esse quasdam communes gentibus, omnibus fortasse, certe pluribus, quas primaevae linguae, protoparentibus infusae, tribuere iure debemus. Esto Pater *Ab* Iudaeis, immo Orientalibus populis permultis, esto *Babo* proxima vox, quam Etrusci *Babbo* nunc proferunt, esto Aegyptiis et Iudaeis simul *Aba* et *Baba*, esto etiam *Papà*, - *B* enim et *P* facile permutantur; nonne et idem sonant omnes ac *Pa-(ter)*? Pone gentem late diffusam commerciis, agris, saeculis diversas per oras, diverso sub caelo, existentem, et va-

Pasquinus.

(Ex tabulis, quae *Vox Urbis* commentarii Kalendarium exornant).

rietatem habebis paene infinitam, in qua mirum si vel una litera reliqua sit. Credisne *Tata* italicum a *Baba*, *Aba*, *Papa* multum distare? *B* et *P* affines proculdubio audiuntur, nisi surdi prorsus esse velinus; sed *P* ac *T* non minus proximae sunt, quia utraque muta; et hac in re quam facilis occurset mutatio cuique patet. Itaque illud meum addam (2): Nonnulla nomina in utraque lingua habent radices ut arbores, quae in confinio natae utroque agro serpunt.

— Teque recte profari, o Varro, - Antiochus addidit, - vox *Mater* ostendit; elementa enim huius caelestis nominis non absunt a natura ipsa, et a linguis humanis. *Ma*, *ma-ma*, est enim vox infantulorum, iudicio meo, prima,

(1) Ex *Tusculanis colloquiis*, quae comploratus collega noster HYACINTHUS DE VECCHI PIERALICE imperfecta reliquit. - Gratum sociis et lectoribus nos facturos putamus si eius scriptum aliquod memoriam viri revocans identidem in nostro commentario vulgabimus, cui, dum valetudo ei permisit, tam sedulo tamque acceptus vacavit.

(2) VARRO (*De lingua latina*, lib. V, §. 74). - Auctor enim secum disputantes facit antiquos homines nonnullos. Sic inferius Antiochum, Ciceronem, Benithamar, etc.

sive quod labro facillima sit ceteris, sive quod nescio quid habeat, quod auribus dulce, cordi suave sit. Itaque ego hominem, qui pietatis officia matri negaret, aeterna compede vinctum remorum poenae addicerem, addicerem metallorum fodinis, et quotidianam captivi mercedem matri traderem, ut viveret.

— Nulla mater sanguinem filii sui, - Cicero inseruit, - ederet, aut vestiret.

— Siquis autem filius, - prosequatur Varro, - matrem, patremve percuteret manu, vulneraret, omnibus crederem suppliciiis laniandum morte diuturna.

— Recitabo, - irrupi ego in verba Varronis, - recitabo legem regiam Romuli, ut ferunt: « *Sci parenton puer verberit, ast olle plorasit, puer direis parenton sacer estod* » (1).

— Quod si malis verbis, ... - prosequutus est Varro.

Sed incidens in eius voces: - *Oculum qui subsannat patrem*, (hoc enim nomine utrumque parentem sentimus), - gravis edixit Benithamar, - *effodiant eum corvi de torrente, et comedant eum filii aquilae*! (2). Horribilis imprecatio simul et maledictio, quae, in sacris literis nostris, a Deo quum prolata legatur, prophetia pariter et decretum est immutabile! Sed aberramus a proposito nunc aliena quae-
rentes. *Mamma* duplicata vox est *Ma*, communis vobis et Graecis, et quemadmodum vox: *Ab* radicem in nobis habet in *Abe* - *dilexit* -, sic in vobis *Ma* radicem figit in voce *am* per metathesin inversa; quae vox *am* est radix unde verbum *amo*, et nomen *amor* unice germinant. Sed hic in lingua nobis proxima, Chaldaea scilicet, abditum arcanum ostendere cupio; in illa quippe *Mar*, *maritus* dicitur, idemque sonat quod *dominus*. Canina litera finali *R* sublata ad morigerandum aurium voluptati et suavitati, siquidem et voluptas et suavis indolis in muliere sunt, habetur unice *Ma*, quae dominam pulcherrime ostendit. Habetis itaque in Latino hoc prisco vocabulo et *Ma-*

trem et Dominam, utramque ad superlativum ineffabile quoddam, egregium supremi genus!, evectam; scitis enim apud nos per duplicatam vocem superlativa fieri et summa indicari, quod quidem ubi de verbis agemus, clarius exsplendescet. Et etiam in Italico vulgo mos adhuc est, (iam tot abhinc millenniis!); maxima quaeque per duplicatas voces innuere, dum dicitis: vade, fili mi, caute caute, festinus festinus, caute cautus, festine festinans; et similia.

— Optime, - dixit Varro, - et ingeniosae fatur uterque; sed amabo, o Benithamar, amabo te si mulam ad pascua debita illi reduceris.

— Atqui sumus in prato, - inquit Benithamar, - in prato sumus, o Varro; neque illuc redire quis potest unde non discesserit. Quae dixi haecenus, ad eam vocum divisionem pertinent, quae vel ab alia lingua admissas voces contineat, vel copulatis ex hisce utatur suo

(1) Ap. C. LENZI in compendiis Historiae Romanae, pag. 75.

(2) Prov. c. 30, v. 17.

eis species omnis est tum pietatis tum iustitiae. Qui profecto nihil cupiunt magis quam ab Ecclesiae Catholicae sinu suos divellere populos, et ad impietatem omnem vi deducere, qua se forte putant hominum mentes a futurae vitae metu esse soluturos. Verumtamen minaci hac protervia nullimode terretur Ecclesia; non una enim haec fuit clades, non unum gladium quo percussa est; quot saecula vixit, tot persecutiones et bella sustinuit, tot pariter retulit de acerrimis hostibus triumphos, quorum nulla aetas memoriam relebit.

Haec sane erant memoranda dum Clemens ille, qui Gallicae reipublicae administris praesest, bellum sese minatur in Ecclesiam esse laturum. Profecto, postquam militari manu sacerdotes e templis ille expellere iam contendit, et sacra vasa diripere, et templa profanare, quam ratione concordis fidelium voluntates vincere se posse existimabit? — Nefandus sane furor, qui viros, ceteroquin mente et doctrina praeclaros, in tantam rabiem compellit adversus Deum et contra Illum, quem Deus misit, Christum Iesum! — Nos vero, qui Christi promissiones recolimus, profitentis inferni portas numquam de Ecclesia sua victoriam esse reportaturas, nihil timemus. Dum autem querimur ingentem sacri omnis ordinis atque rei iacturam igni et ferro paratam, miseremur magis magisque tantae virorum coecitatis, qui facinora insana quotidie audacius audent. Deum autem Optimum Maximum enixis verbis adprecamur ut Gallicae fortunae medelas sinat aliquando esse, concordiam in animis fidelium constituat, eorum mentes illustret, manus in communi discrimine conserat, ut renovatis foedere summo viribus, tropaea Gallicae Ecclesiae vetusta felicissimo conatu iterum restituantur.

IN LATINAE LINGUAE DOCENDAE RATIONEM NOVAE ANIMADVERSIONES.

Victorio Pandulphio
gratiae quam discipuli animo.

Non displicebit sane, immo vero gratum huius Commentarii lectoribus me facturum confido, si ad propositum revertens, de quo his paginis disputatur, brevi ac per transennam exposuerim, quid de ratione latinae linguae docendae, vertente saeculo XVIII, eruditus vir Rossettius senserit. Et eo magis iuvat sententiam rhetoris nudare, quod quaestio, quae his agitur diebus, id habet ponderis, ut in ea optima iuvenum institutio contineatur consistatque; ex quo fit ut, quidquid huc spectat, suo lumine dilucidet et sua auctoritate confirmet.

Nihil enim tam utilius quam unamquamque rem posse aliena sententia fulcire ac defendere; nulla autem sententia tam solida et absoluta, quae alieno usu magis atque magis sanciri vel in controversiam vocari non possit.

Omni quoque tempore, recta latinae linguae discendae ratio bene sentientium animos arripuit; sicut omni aetate, apud omnes gentes, non defuerunt qui, suo Marte, in notitia ac regulis latini sermonis quodammodo pervulgandis versarentur. Cuius rei ardor intelligitur: latini enim sermonis pulchritudo ea est, ut quicumque primis labellis aliquid attigerit, gradatim desiderio pergendi studium incendatur atque in occultas interioresque verborum significationes quasi in recessus subeundi. Ad hoc peropportune mihi videntur quadrare illa verba Graviniae, quae propenso animo refero, ut sciant et resipiant hodierni nebulones: «mitto nunc latini sermonis leporem et veneres, mitto vocabulorum ubertatem et significationum foecunditatem, mitto particularum quae quasi orationis fibrae sunt, multitudinem, nexusque facilitatem et gratiam, mitto verborum copiam, iamdiu ab antiquissimis scriptoribus ad usum artium et doctrinarum comparatam, mitto elegantiam, mitto maiestatem et in ipso verborum sono imperium consulare....» (1).

Hinc necessitas rationis explanandae, qua tirones possent facile ac brevi latinam linguam discere; sed in ipsa methodorum varietate quot grammatici declinabant de via! Non deerant grammaticae discipulis comparatae, immo etiam in dies affluebant, novisque auctae rationibus puerorum erant in manibus; sed in ipsis praeceptis tradendis quot praeceptores deflecebant a calce, quum haec aut praeter modum tenuarent et quasi in cantilenam quamdam inconcinnam et fastidiosam verterent, aut nullo iudicio, omni delectu atque discrimine sublato, producerent, commiscerent, difficiliora redderent quam quae intelligi possent.

Tempore, de quo loquimur, id est saeculo XVIII vertente, in quo sua opuscula Rossettius exaravit, praeclara rationum exempla non deerant de studiis latinis recte instituendis, quorum nonnulla sane cedro digna erant, suam propter perspicuitatem, lucidum ordinem, singularum partium distributionem aequam, consilium cui inserviebant sapiens, finem denique laudabilem, quem sibi proponebant: Thomas Crenius varias collegerat rationes in libro qui inscribitur: *Aureae methodi studiorum recte instituendorum*, Vincentius Gravina, ingenium vere prodigiosum, quippe quod suae multiplicis naturae vestigia quamplurima reliquisset, eandem egit causam in *orat. I de instaurandis studiis*; Ioannes Lockius fusius disseruit in opere: *Puerorum institutio*; I. Georgius Valchius in *Historia critica linguae latinae*, cuius potissima argumenta passim excerpta Commentarius iste superioribus diebus evulgavit, optime, scite ac convenienter quaestionem pertractavit; I. denique Clericus, *Artem criticam* composuit, ex qua mire suae auctoritatis lux experientiaeque thesaurus emergit.

Sed contra hos scriptores alii erant qui, suis viribus et iis imbecillioribus valde freti, magno

cum discentium damno sua praecepta venditabant, quippe quae nimis essent legibus a maioribus comparatis aliena. Scilicet, impudenter plus minusve, insistebant, pone astra satellites palliduli, parvus Emmanuel, Porrettius et alii id genus, ludum litterarium exercentes, qui contrarium et iam pridem Valla in suis *Elegantis* praescripserat, grammaticas regulas enucleabant. In hos igitur verborum libertate Rossettius incurrit, de his queritur nebulonibus eorumque doctrinae assectatoribus, quod, inter tot et eas aureas studiorum recte institutorum rationes, illarum nullam consuluerint atque etiamnum barbarorum sterquilinio volutentur et secum ipse miratur quid causae sit cur isti «pessumdatores» minime senserint sese tali modo «in ipsum naturale ius atque in rempublicam» maxime peccare.

Duo opuscula huic proposito is comparat, alterum, in quo, dialogi sub specie, de discendae latinae linguae corrupta ratione loquitur, alteram autem in quo, variis rationibus iam perpensis, quamdam firmiorem investigat ipse et confert in medium, quo facilius pueri erudiantur atque oppido in hoc studio proficiant. Primi vero, cui res materiam dat, inter duos quos auctor loquentes introducit Theodorum ac Theophrastum, iuvenes Neapoli quindecim vix annos natos bene ac scite latinum sermonem callere, quum alibi alii, grandisculi quidem, in magnam difficultatem delabantur, propterea quod nimis gravati sint tot exsuccis grammaticae praeceptis et nulla adhuc notio latinae linguae eorum animo obversetur, iuvat tantum memoriam usurpavisse. Corrupta docendi ratio ea est causa qua, dum neapolitana iuventus in latinis studiis progressus facit, alibi contra lente procedat et perparum discat. Verum placet hic, veritatis officio, dicere Rossettianum dialogum spirantibus verbis esse exaratum, eleganti stilo excussum, dignum ideo qui ex oblivione revocetur.

Hoc posito, ad alterum pergamus opusculum, quod proprius vere hodiernam respicit quaestionem, cuiusque summam, aliquot considerationibus allatis, hic liceat ante oculos constituere.

Studium latinae linguae in quatuor stadiis dividit auctor, quorum unumquodque per vices in varias partes distribuitur; primum, scilicet, in quo probe addiscant pueri nominum verborumque παραδείγματα et memoriae mandent latina vocabula, quae res domesticas et ioculares exprimant; deinde, ut probe paradigmata didicerunt, ad scriptorum lectionem ducantur, in qua gradatim assuescant partium orationis concordiam noscere, quum quae intricatioris syntaxeos offenduntur, praeceptores extricent. Secundum, in quo statim praecepta grammaticae, quantum fieri potest, brevissima tradantur et vertere coeperint scribendo discipuli quaedam ex huius stadii scriptoribus in lingua vernacula, quum versio fungatur vice *cotis*, acutum reddere quae ferrum valeat. Tertium, in quo Caesari, Nepoti, Tullique epistolis, ex aurea aetate sufficiantur Sallustius, Liviana historia, Ovidius, Tibullus, Catullus et Propertius, ex argentea Curtius Pliniusque. Hoc in stadio maximopere exerceantur iuvenes versione, quae fiat, latinam in vernaculam ver-

(1) Cf. V. GRAVINAE, opuscul. *De Lingua latina*. Dialog. ad Emmanuelem Martinum.

Celeberrima huiusmodi olim in Anguillara Urbana turri exstruebatur, ubi inscriptio monebat cives horridum quondam hortibus propugnaculum Infanti Deo incunabulum esse factum. Recens autem Surdus artifex novam alibi effinxit longe meliorem, quippe quae et pastores et loca non nostri modis vestiverit, sed orientali ritu ad unguem reddiderit. In Franciscalianum autem Sodalium templo, Capitolino in colle iure praecipuo, aliud tanti mysterii prostat spectaculum, quia Franciscus pater, omnium primus, in Graecii sylvae Infantis Iesu memoriam sacra nocte in stabulo iumentorum celebravit, sacraque evangelia ipse concinuit.

Dies I^a mens. Ianuarii, quae novi caput anni constituit, Christum recolit Templo circumcicum; ideoque faustis omnibus iure duplici celebratur. Neque secus ea dies erat apud veteres sacra, ut novi anni initium: testatur hoc Antonini Pii Caesaris nummus, qui haec fert verba: S. P. Q. R. NOVUM ANNUM FAUSTUM FELICEM OPTIMO PRINCIPI. Tunc saturnalia habebantur, dulciariis donis ad templa allatis insignia, quorum quasi in memoriam multae et hodie cupediae parantur.

Mox tertia occurrit per Natalicium tempus sacra lux, quae et Theophania vel Epiphania nomine gaudet. Regum Sanctorum quae nomina fuerint satis est cuique veteri traditione compertum. Eorum corpora a Longobardis militibus cruce signatis Mediolanum, uti fertur, deducta, Germani invasores diripuerunt atque Coloniae Agrippinae ditissimo in cathedrali templo condidere. Gaspar itaque, Melchior ac Balthasar quasi reges a puerulis ad praesepe Domini adiunguntur, camelis et equis obequitantes et multa suorum turba venientes et offerentes aurum, thus et myrrham. Romae in templo S. Andreae de Valle (hodie vero interim in S. Sylvestri Papae) praecipua iis representandis scaena paratur a V. S. D. Vincentio Pallotti inducta, qua coram quotidie variis Catholicae Ecclesiae ritibus sollemnia habentur.

Hisc sacris dum Redemptoris nascentis in carne memoriam recolimus, eius tamen praecepta ne obliviscamur, imo in dies studiosius ac diligentius servemus, eiusque amorem et mente et animo magis magisque foveamus.

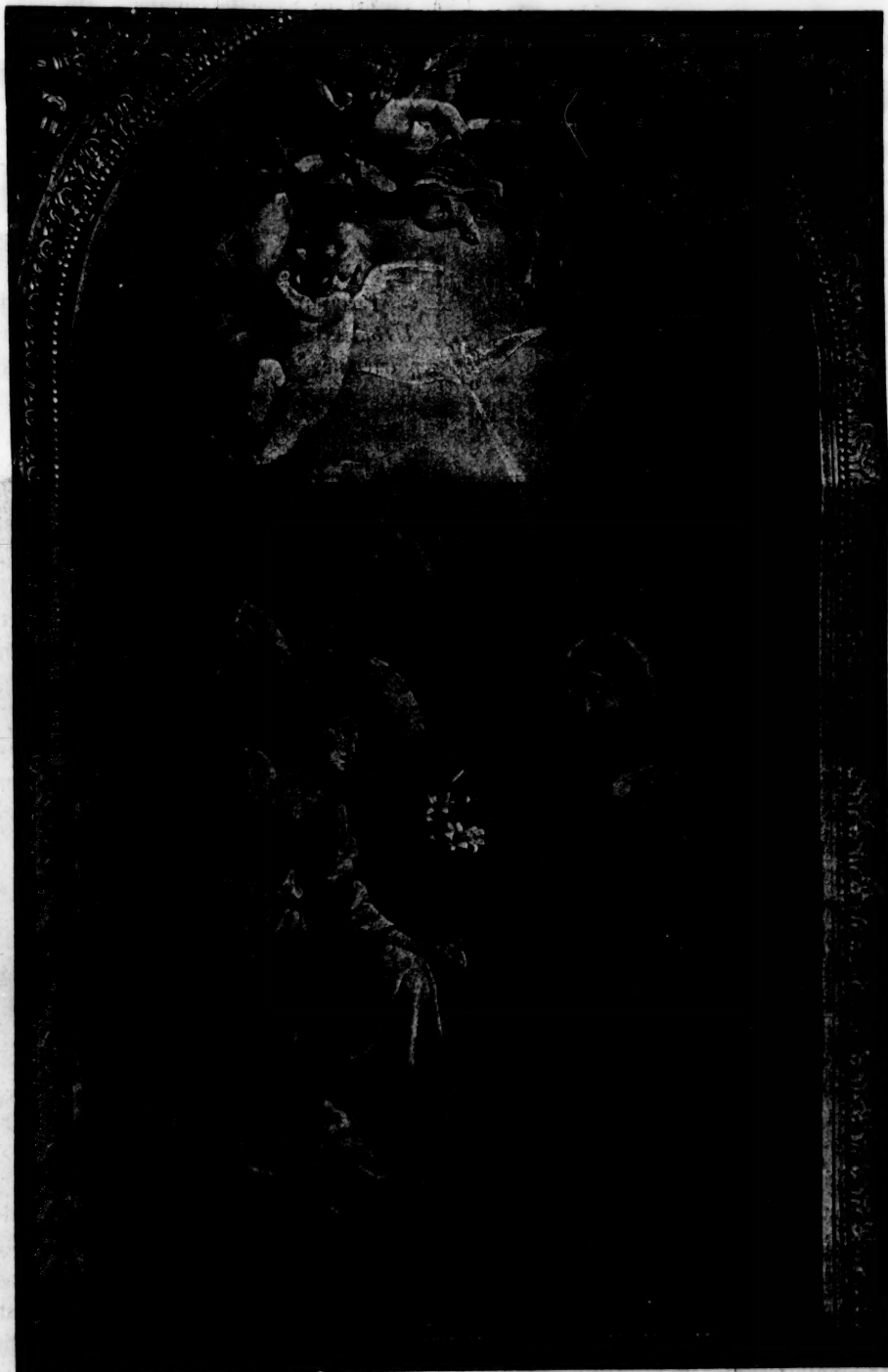
*Pastores Bethlehemitae
cunabulis Pueri Iesu pie aduoluti*

*Nascitur Iesus, et inhospitales
Bethlehae muros Puer experitur;
cogitur Mater gelido sub antro
edere Prolem.*

*Quem tamen dites repulere duris
incolae verbis, inopes salutant
rure Pastores, pia ferre secum
munera laeti.*

*Scirpeas cunas dat Aser, Manasses
vellus agninum, tumidumque plumis
Martha cervical; Sara culcitellam
linaque donat.*

*Gloriam Regis superum, bonamque
concinunt pacem, Styge quae subacta
regnat in terris, oriente pacis
principe, Iesu.*

B. Virgo ab Angelo salutata (GUIDO RENIUS pinxit).

(Ex tabulis, quae *Vox Urbis* commentarii Kalendarium exornant).

*Advehit Ruben, focus ut caleseat,
ligna Iosepho; duodena Matri
ova fert Esther; Lia mel ministrat,
Evaque poma.*

*Porrigit panes Simeon recentes,
Anna lac pressum fluidumque; fasce
Issachar (1) feni, gerulum Mariae,
pascit asellum.*

*Mox et auditum melos Angelorum
rusticus tentat chorus aemulari;
fistulas promunt, resonoque mulcent
aëra cantu.*

(1) *Issachar*, asinus fortis. (Gen. XLIX, 14).

*Suave dum carmen modulantur, Infans,
lene subridens, roseis labellis*
*Hæ! sonat festum, tenerisque gaudet
plaudere palmis.*

*Palmulas certat chorus osculari;
tum fluunt dulces lacrimae, simulque
voce concordi novus hic Puella
funditur hymnus:*

*« O Deum cunis equisse visum!
Nosque felices! quibus haec renidet
blanda maiestas, veterum nec uni
prodita patrum.*

modo. Quod ut mage perspicuum sit, explico. Vox - *Ab*, Chaldaice - *Abba* -, ex litera B, quae et apud nos et apud Graecos promiscue B et V latinum sonat, eadem est ac - *Av* -; itaque et *Avus* et *Ava*; idque vim praecipuam exerit suam in - *Abavo* - hoc est in - *patre avi*. - At quot per casus et vices versatur nomen semel emissum? Quot experitur prodigalia connubia, ex quibus totidem Minotauri veniunt, ut ait Poeta, in *luminis auras*?

COLLOQUIA LATINA

Lusus globorum missilium manu⁽¹⁾.

ANDREAS. — Quid usque haeres in libris, Carole?

CAROLUS. — Quid potius agerem?

A. — Caelum invitat ad deambulandum; age, fruamur tempore.

C. — Placet; at tetricum est nos solos excurrere.

A. — Iam excurrere turmatim condiscipuli in campos: nos poscimus.

C. — Quod lusus genus tractant in campis patentibus?

A. — Alii pila certant; alii harpasta; quidam contendunt cursum; quidam sagittis metam petunt erectam in pertica; alios trahunt lusus alii.

C. — Parum me exercui istiusmodi ludis...

A. — Sunt in campis longa spatia et aequissima: mittamus globos ad statutum terminum.

C. — In hoc certamine te mirum novi artificem.

A. — Non diffiteor: plusculum me globis missilibus exercui; at tu validiore es brachio.

C. — Ut tu es, tentabo aleam; properemus.

A. — Haec est aequissima campi planities, et utrinque in seriem consitae quereus aestum solis temperant.

C. — Hic ego fodiam scrobiculum.

A. — Praestat defigere in terram stipitem; hunc qui minimo iactuum numero prior sua sphaera tetigerit, potietur victoria.

C. — Bene est. Incipio.

A. — Imo sortiamur.

C. — Nihil interest uter praecedat.

A. — Ego subsequar: tu iace.

C. — Priores tibi defero.

A. — Admitto; observa. Bonum auspiciū! Iactus mihi primus bene longinquus est.

C. — Meus longinquus quidem; sed non recta misi ad stipitem. Iam damnum resarciam: iterabo.

(1) Ex dialogorum libro ANTONII VAN TORRE S. I. Antuerpiae ed. an. MDCLVII. — Passim retractavit I. F.

A. — Heus! procurris plus aequo: consistendum est in sphaerae vestigio.

C. — Sane vix altero ego iactu pertingam, quo tu primo, adeo me longe praevertis. Opus est viribus; exseram totas quibus vales. Quid tibi videtur de hoc iactu?

A. — Est profecto ingens.

C. — Iam singuli alterum iactum numeramus. Tu tertium prior iace; nam meus est globus propior ad terminum.

A. — Hoc si iactu tetigero, victor sum: eo collineabo.

C. — Hac spe, utque tibi satisfaciam, dum licet per lucem, usque prosequar. Alterum ergo instituamus lusum de integro.

NATALICIAE MEMORIAE.

VOCANT pastores angeli canentes: « Gloria in excelsis Deo »; fideles sacra aera invitant: « Christus natus est, venite adoremus »; reges vocant micantes stellae in caelis gloriam Domini narrantes...

Pastorum feriae sacra quasi Palilia Christianis his diebus illucescunt. Eos quatuor ad praesepe Domini fuisse vetusta docet traditio ac nomina servat Michael, Achael, Cyriacum atque Stephanum. Horum immo exuvias ab Helena Sancta imperatrice apud Eder turrim esse repertas memoriae proditum est, easque Ledemam, in Hispania, postea deductas miris modis a Christianis fidelibus exultas fuisse; quae deinde religio et apud Siculos et apud Gallos plurimum invaluit. Neapoli vero et per inferiorem Italiam, uti abhinc non multos annos Romam usque, passim nataliciis diebus peragant pastores Samnites, qui gracili sua silvestrique avena tum Illibatae Deiparae tum Pueri Iesu novenaria celebrant.

Ipsi autem qua primum aetate Romam descenderint, incertum est; id unum scimus, natalicium novenarium in aede Deiparae supra Minervam dicata auctore P. Iacobo Cotta ex ordine Praedicatorum fuisse celebratum.

Sed in Insubribus atque in Aquitanis rogi cuiusdam familiaris comburendi est consuetudo, dum arvalia laetissima auspicia circa flammam conciduntur. Medio quod diximus aevo Natalicia solemnitas

propositis in scaenam sacris Mysteriis - prout tunc vocabant - celebrabatur. Post quae dona offerebantur, quae hodie in natalicio stipite et Galli, et Germani et Angli suas quisque per domos pueris suspendunt. Apud Siculos denique « natalicia anus » haec dona pueris largitur; quum contra apud Romanos anuseadem die Tribus Regibus sacra ventitare ad pueros fingitur.

Suetiorum gentibus suavissimus mos recolitur frumentum circa domus dispergendi, quo famelicæ aves, qui diurnam per hiemem nulla sunt esca satiati, nonnullis granulis sacra die saturentur.

Sed mysteriorum, quae diximus, memoria ubique terrarum exstat adhuc in sacra illa quae, per domus aut templa, scaena paratur signis fictilibus aut ligneis distincta, ubi Christi Nativitas repraesentatur.

Madonnina a RUPERTO FERRUZZI depicta.

(Ex tabulis, quae Vox Urbis commentarii Kalendarium exornant).

C. — Adhibe sane omnem industriam: sudabis satis, ut vel circa stipitem volvas: tantum distas.

A. — Hem noster vehemens! aegre pervenit ad medium.

C. — Quid mirum? in medio cursu globum impigi in lapidem, quem te obiecissem putem, ut globus offenderet.

A. — Scilicet. Nunc et ego tertium iaciam; adverte. Euge! victus es: tertio iactu stipitem attingi, quem tu nondum etiam quarto!

C. — Placetne a ludo desistere? Nam vespera appetit, et prorsus anhele.

A. — Quomodo? nunc primum ludus allubescit.

C. — Tibi victori crediderim; mihi victo non item.

A. — Quid metuis? Habet et fortuna regressum.

DIARIUM VATICANUM.

(Die XXI mens. Nov. - d. XX mens. Dec. M DCCC VI.)

Coram SSmo. admissiones.

Praeter Purpuratos Patres, Urbanos Antistites aliosque viros, qui sui cuiusque muneris gratia Pontificem de more adiverunt, peculiari nota digni sunt iuxta admissionis diem: Moreno doctor, negotiorum gestor Argentinae civitatis; Georgius I, Graecorum rex eiusque filia Maria; Venantius Donaux, Superior Generalis fratrum a Misericordia; Carolus Magalhaes De Azeredo, a Secretis Brasiliensis legationis, cum manu suorum civium SSmo offerentium numisma aureum magnum librumque subscriptiones continentem episcoporum omnium Brasiliensium ad grates Pontifici agendas, quod Rivi Ianuarii archiepiscopum in

praepositus generalis Carmelitarum exalceatorum, episcopus Balneoregien. deputantur.

— In locum Iosephi Laponi vita functi, archiater pontificius eligitur Iosephus Petacci; a consiliis autem Hector Marchiafava.

— Sacris largitionibus praeficitur excms vir Augustus Sili, rector Urbani hospitii vulgo «Convertendorum»; isque archiepiscopus Caesarien. promovetur.

Vita functi viri clariores.

Die VII mens. Decembris, Romae, Iosephus Laponi, Pontificius archiater ab an. M DCCC LXXXVIII, Tolentini natus an. M DCCCL.

— d. XIV, Romae pariter Iustinus Adami, archiepiscopus Caesarien., Pontificio solio adstans, Torito in oppido Vasten. dioecesis ortus d. XXI mens. Dec. M DCCC XXX, episcopus creatus an. M DCCC XCVIII.

Varia.

Die VI mens. Decembris sacrum Consistorium in aedibus Vaticanis habetur, in quo a SS. D. N. Pio PP. X episcopi XXIV eliguntur, LXVII autem iam per Breve electi confirmantur.

ANNALES.

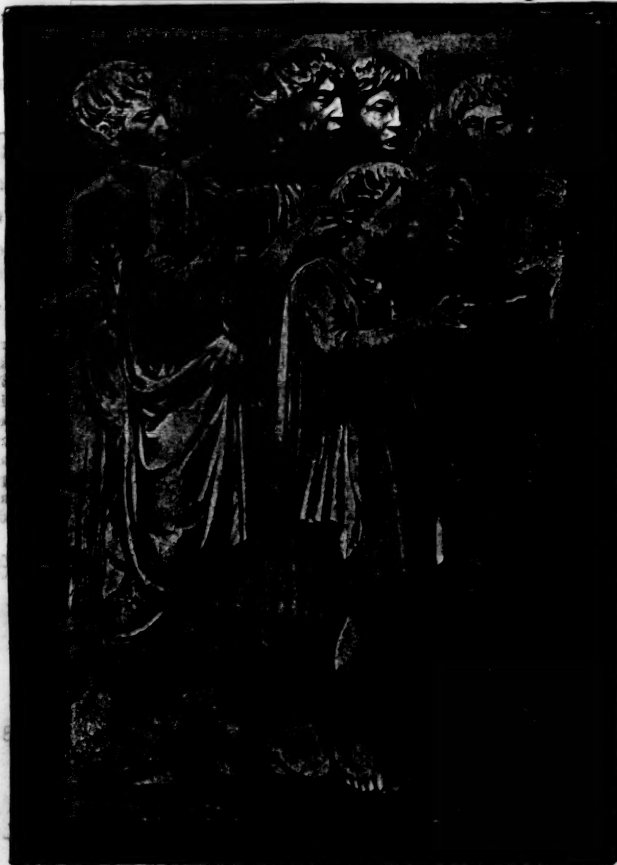
Gallia factura.

Tristia, ut norunt iam omnes, apud Gallos exaudimus in dies contra libertatem gesta compleri. Pontifici enim legati, qui Lutetiae manserat, adiutor ad legationis archiva custodienda, manu militari est pulsus in Italiam: simul archiva sunt vistrata et subtracta. Indignum sane facinus, quod exultas inter gentes fieri vix possibile creditur. Deinceps templa omnia atque sacella, legis vi, in Reipublicae vel Municipum dominium translata sunt, quia, ut Romanus Pontifex iusserat, nulla *culturalis* ut aiunt, sodalitas est contra ius canonicum constituta, quae ea exciperet. Mox, quia vetitum est quoque ne ad magistratuum arbitrium, ut gubernatores Galliae voluere, presbyterorum praevis nunciis, sacra missarum aliave celebrarentur, publica iam loca profanantur dum ipsa aguntur divina misteria, et clerici seminariis et episcopi aedibus suis privantur.

Haec inter Briand, cultum administer, novam fingit legem, quae templorum cultum ad suam mentem instauret, hancque legati populares probant. Inutilis tamen nisus, quia nec nova quoque lege Ecclesiae Catholicae ordo turbabitur, neque libertas acceptis vulneribus ullo modo reficietur.

Mauritana seditio.

De Mauritania rebus aliquid pariter auspicari est incertissimum. Er-Raisuli enim, latro ille ac pyrata, Tangeri prope urbem cum copiis iam adsidet atque in regium exercitum extollit in dies altiores minas. Regii magistratus contra satis sibi esse virium obtestantur ad eum repellendum; verumtamen trahuntur dies, nec perturbata regio videtur facile ad pacem reditura. Interea Gallorum Iberorumque classes litora lustrant, militesque parantur qui in ipsa opportuno tempore descendant, quamquam utriusque

Ephebi canentes, quos Lucas Della Robbia effinxit. (Ex tabulis Vox Urbis commentarii Kalendarium exornantibus).

Purpuratorum senatum adlegerit; Guido Sommi-Piccenardi Comes, Prior magnus Hierosolymitani militaris Ordinis Melitensis pro Langobardorum Venetorumque regione; r. p. Pius a S. Iosepho, «Definitor» generalis Carmelitarum exalceatorum, Visitor apostolicus Ordinis Minimorum, coram adducens r. p. Aloisium Vincentium Rossi, ipsi Ordini nuper praefectum eiusque Consilium; Ioannes Cavalcanti de Albuquerque, Comes, nova eaque pretiosissima dona a Brasiliensi populo missa Pontifici offerens; excms vir Philippus Orsini, Princeps urbanus, Pontificio solio adstans; r. p. Leo Maria Creninfels O. S. B. ad Marienberg Abbas.

Pontificiae electiones.

R. p. Hugo Glasser ex Ord. S. Benedicti rector Urbani Graecorum collegii creatur.

— Rms v. Achilles Locatelli, Apostolicae Sedis rerum gestor in Batavia, archiepiscopus Thessalonicen. eligitur atque «internuntius Apostolicus» mittitur in Argentinam civitatem; legationis autem a secretis dicitur r. v. David Quattrocchi.

— Petrus De Maria, rector collegii Bohemorum in Urbe, episcopus Catacen., et r. p. Rinaldus a S. Iusto,

64. Num omnes sodales quotidie missae sacrificio assistant.

65. Utrum omnes sodales exercitiis communibus interesse possint, et an illis, qui quandoque pro negotiis domesticis ab aliquo exercitio communi eximuntur, saltem concedatur tempus privatim illud peragendi.

66. Num observetur Decretum *Quemadmodum* a) quantum ad conscientiae manifestationem non exigendam, b) quoad sacramentalem confessionem; num pariter servetur decretum *Sacra Tridentina* circa communionem eucharisticam; et an utrumque Decretum statis temporibus lingua vernacula in communi legatur.

67. Num in Institutis Sororum ubique quovis triennio confessarius ordinarius mutetur, vel debita auctoritate confirmetur.

68. Num praescriptiones de clausura servanda in parte domus Religiosis reservata fideliter observentur.

69. Num Religiosis frequenter permittatur locutorium adire et an Constitutiones in hac re serventur.

70. Num Religiosis e domo egredientibus semper a Superioribus socius addatur.

71. Num, qua ratione et quibus temporibus habeantur institutiones catechisticae et piaae exhortationes ad conversos aliosque alumnos nec non ad famulos seu convictores.

72. Num scripta circa pietatem, religionem, etc., etiam ad usum Instituti tantum, typis edantur absque Episcopi licentia.

73. Num et quibus libris, sive antiquis sive recentioribus, etiam manu scriptis, sola moderatorum Instituti licentia editis sodales utantur.

b) De observantia quarundam specialium legum.

74. Num omnia circa Capitulum Generale praescripta diligenter observata fuerint: a) quoad litteras convocatorias; b) quoad electionem delegatorum; c) quoad electionem scrutatorum et secretarii; d) quoad electionem Moderatoris generalis; e) quoad electionem Consiliariorum, Oeconomorum et Secretarii generalium.

75. Num omnino liberum fuerit sodalibus litteras, quae ab inspectione Superiorum exemptae sunt, sive scribere sive recipere.

76. Num lex de mutandis Superioribus post statum tempus fideliter observetur. Num, quot dispensationes et a quo super hac lege impetratae fuerint.

77. Num Moderator Generalis et Superiores Provinciales praescriptam domorum visitationem rite peragunt.

78. Num Moderator Generalis et Superiores sive Provinciales, sive locales, praefinitis temporibus consiliarios suos convocent, ut cum eis agant de negotiis sive Instituti sive Provinciae sive domus.

79. Num in deliberationibus debita libertas consiliariis servata fuerit.

80. Num in Consilio Generali electiones libere et iuxta normas praescriptas factae fuerint.

81. Utrum omnibus sodalibus necessaria, praecipue quoad victum et vestitum, a Superioribus ea qua decet caritate paterna suppeditentur, et an forte sint qui haec sibi ab extraneis procurent.

82. An alicubi sodales sint numero insufficientes ita ut nimis graventur laboribus cum gravi valetudinis discrimine.

83. Num provideatur ne quid desit infirmis ex iis, quibus iuxta propriam cuiusque conditionem indigent, atque ut in corporalibus et spiritualibus necessitatibus qua par est caritate subleventur.

(Ad proximum numerum).

» *Ergone his fas est oculis tueri,
quem sacri vates, Hominem Deumque,
tamdiu vanis cupiere votis*

cernere coram?

» *Quas Deo grates referemus, aucti
copia tanta, miseri, bonorum?
Ah! Deus, quidquid sumus et valemus,
munus habeto.*

» *Dive Rex, unus dominare nobis;
namque te regem colimus patremque;
omne tu nostrum decus, atque mentis
una cupido.*

» *Serviat tellus tibi cuncta, cui tu
natus es, priscum scelus ut piores;
lingua te quaevis celebret, voluntas
ardeat omnis ».* —

*Quis mihi vestros, ovium Magistri,
afflet in Iesum pietatis ignes?
Flammeus per te, Puer alme, reddar;
flammeus in te!*

FRANC. X. REUSS.

SS. D. N. PII PP. X IUBILAEUM SACERDOTALE.

PROPERAT iam annus quinquagesimus, ex quo Catholicorum Sacerdos nunc maximus primum sacra fecit; iamque per Christidum totum Orbem sanctum est certamen, quo sollemnius faustum illud tempus digne meritoque celebretur. Italica Societas a Catholica Italarum Inventute, annuente SSmo, iuvenes omnium nationum ad se provocaverat; reliquosque fideles ad fidei suae studiosaeque dilectionis novum testimonium adhortatus erat Ioannes ille Aquaderai, Comes Bononiensis, unde maxime sollemnia debita sunt, quibus Leonis XIII iubilaea tum a Sacerdotio tum ab Episcopatu inito perinsignia quidem evasere.

Sed tamen clarissimi viri senectus brevi effecit ut impar ille tanto oneri facile se sentiret; a munere igitur abdicavit idque totum Consilio maximo praefatae Societatis reliquit, quod ita festivarum significationum omnium centrum nunc habetur, Purpurato Patre Aloisio Oreglia a S. Stephano, Sacri Senatus Decano, rem probante atque adiuvante, litteris ad omnes catholici orbis episcopos missis, quas honori decimus in nostras paginas referre:

Illustrissime ac Reverendissime Domine,

Qui Societatis a Catholica Italarum inventute multos iam annos commissam tutelam gerimus, facere non potuimus quin susceptum ab ipsa Societate consilium sollemnia celebrandi ob adventantem annum quinquagesimum ab inito SS. D. N. Pii PP. X sacerdotio non modo confirmaremus, sed ea ultro foveremus, quae, totius orbis catholici conspiratione, rem ad favorem exitum facilius perducerent.

Itaque Te, illustrissime ac reverendissime Domine, cuius sollicitudinem apprime novimus, enixe rogamus ut inceptui omni ope faveas, quo fidei et obsequii testimonium in Christi Vicarium evadat splendidissimum, animusque Pontificis tot filiorum perduellum vitae ratione tantopere afflicti solamen aliquod ac levamentum accipiat.

Quae dum e sententia eventura confidimus, gratum est nostrae observantiae sensus Tibi profiteri.

Romae, prid. Id. Novembr. MDCCC VI.

Addictissimus

AL. CARD. OREGLIA A S. STEPHANO.

Praeparationem faustissimi eventus *Vox Urbis* etiam laeto animo ac lubentissime ex parte sua prosequetur. Ad proximum numerum sollemniis proposita delegantes, hodie nobis satis sit adnotare Consilium magni operis Centrale Romae esse in aedibus Marchionis Spinola (*Arco della Ciambella 19, p. p.*) idque egregiis viris qui sequuntur esse constitutum: Paulus Pericoli, Adv., Eques torquatus, Praeses; Aloisius Barberini, Princeps Urbanus; Iosephus M. Crostarosa; Marinus Augustus Martini, Dr., Alteri a Praeside; Atilius M. Ambrosini, Eques torquatus, Pecuniae custos; Adrianus Aloisi Masella, Comes, Adv.; Iosephus Del Chiaro, Eques; Petrus Floridi, Eques, A Secretis; Iosephus Amici, Adv.; Paulus Croci, Eques; Iosephus Fornari, Dr.; Iosephus Grazioli; Pius Pagliucchi, Dr., A Consiliis.

ACTA PONTIFICIA

I.

SS. D. N. Pii PP. X allocutio habita in Consistorio d. VI mens. Decembris MDCCC VI.

Venerabiles Fratres,

Nobis cum animo reputantibus quid hodie potius cum amplissimo coetu vestro communicaremus, nihil occurrit, quod sollicitos magis habeat, nisi ea acerbior in dies rerum atque hominum calamitosa procella, qua catholicum nomen miserrime affligitur. Equidem hoc maxime tempore Ecclesia sancta naviculae illi est verissime comparanda, quae in medio mari operiebatur fluctibus. Attamen minime mutat fides Nostra; quin imo firmissime persuasum est, nunc quoque nobis adesse Christum, qui maturo opitulandi momento, surgens imperet ventis et mari, atque optata fiat tranquillitas magna. Interea, Venerabiles Fratres, tametsi magnis premimur aerumnis, solatium non deest Nobis, grande illud quidem planeque mirandum, quodque vel ipsi stupent catholicarum partium oculos. Concordiam iniquimus singularem, qua universus coalescit Episcoporum ordo, atque Nobiscum est coniunctissimus. Una enim omnium est conspiratio, unus consensus cum Pastore summo, Christi in terris Vicario; ut nemo sit illorum, qui insigne illud Augustini verbum iterare non gaudeat: Roma loquuta est, causa finita est. Sicubi vero turbulentis inimicorum ausibus sacrarum Antistites acrius vexantur; eo

ceterorum Episcoporum videmus oculos animosque converti addereque fratres fratribus solatia afflicti, ut scilicet malis ne cedant, sed stent fortiores tortoribus. — Pater sancte, qui illos posuisti regere Ecclesiam tuam, custodi in aeternum hanc voluntatem cordis eorum!

Utinam porro ad praeclarissimum hoc Episcoporum suorum exemplum catholicus etiam populus componatur ubique! Id utique toto Nos pectore exoptamus, id toto nisu hortamur, ut fideles suis omnino consentiant pastoribus, nihilque antiquius habeant, quam illorum nutu duci suasque moveri. Postulat hoc quidem christiani nominis officium; sed postulat modo impensius religionis bonum; ut videlicet, ubi christianae rei oppugnatio iam premit constanti fortitudine superetur; ubi vero parantur religioni infesta, catholici, partium studiis animorumque dissensionibus generose depositis, quidquid leges sinunt nec christiana conscientia prohibet, id totum audeant ut ea feliciter avantantur.

Haec ad commune solatium atque ad animos excitandos visum est significare; nunc vero officium exigit, Venerabiles Fratres, ut nonnullarum viduitati ecclesiarum, imprimisque inclitae Sedi Patriarchali Hierosolymitanae latinae, quae per obitum Ven. Fratris Ludovici Piavi vacat, provideamus. Ad quam, re mature perpensa, Ven. Fratrem Philippum Camassei Archiepiscopum Naxiensem destinare placuit. — Quae huius Antistitis in Apostolicam Sedem sit voluntas, quae sint multarum ornamenta virtutum fusius prosequi non opus est. Curiae Vicarii Pontificis Maximi in Urbe primum navavit operam, matrimoniis fidelium rite ordinandis praefectus. Tum vero, per annos quindecim, Collegio Urbaniano Rector com laude praefuit, inter Pontificiae Domus Antistites merito cooptatus. Illum demum, ante annos duos, Archiepiscopatu Naxiensi Nos ipsi auximus. In quo administrando quoniam egregie se probavit; de eo ad latinum Hierosolymitanum Patriarchatum evehendo cogitavimus. Quare auctoritate Omnipotentis Dei, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli et nostra, electionem facimus de persona praedicti Philippi Camassei, quem absolvimus a vinculo quo tenebatur Ecclesiae Naxiensi, ac transferimus ad Patriarchalem Ecclesiam latinam Hierosolymitanam, praeficientes eum Patriarcham et Pastorem eidem Patriarchali Ecclesiae latinorum, prout in decreto et schedula consistorialibus exprimitur; contrariis quibuscumque non obstantibus. In nomine Patris et Filii — et Spiritus Sancti. Amen.

II.

Decretum SSmi. per S. Congregationem Episcoporum et Regularium vulgatum, quo quaestionum elencho ratio praescribitur conficiendi tertio quoque anno relationem Institutorum vota simplicia profitentium (1).

III. DE DISCIPLINA.

a) *De vita religiosa.*

63. Num in unaquaque domo exercitia spiritualia pro singulis diebus, mensibus, annis vel aliis temporibus statuta accurate peragantur.

(1) Cfr. num. sup.

ZEN. O fax Averni! O lingua tergemini canis!
Ad regna Ditis: auferat miles caput!... (1).
Sebastiane, sparge qui fando serant
Plebem per omnem perfidum Harmatii scelus.
Instabile nutat vulgus; in partes venit
Praeoccupantis. Fama plebeios agit.
Tu pondus auri, regio eductum lare,
Fer, Urbiti; mox castra praecipiti pete
Cursu citatus. Arte, qua fandi vales,
Mulce cohortes; aggera ducis nefas
Atrox, cruentum, horribile, Tartareum nefas.
Dic servet ore miles et sinu fidem
Meque unum adoret. Fulva nummorum seges
Fidem sequetur. Perge.

URB. Corripio viam (2).

ZEN. Frater, beamur. Sceptra fraenabis comes,
Haeresque fratris; unus inceptis moram
Pelagius addit.

LONG. Iste me poscit labor.

Stat certa fraudis praeda. Sistamus reum
Abominandi sceleris; abiecto Iovem
Coluisse Christo, testis haud unus feret.

ZEN. Potesne tantum fraude subtili nefas
Afflare?

LONG. Possum.

ZEN. Ignotus?

LONG. Aeternum latens.

ZEN. O si...

LONG. Per astra iuro!

ZEN. Si steterit fides,
Actum est. Rebelli, testor, excutiam caput.
Invidia iustam nulla damnabit necem.
Meditata perage cautus.

LONG. Abrumpo moras (3).

SCENA II.

ZENO, URBITIUS, ANASTASIUS.

URB. (4) In castra propero, Caesar, et rutili fero
Ingens metalli pondus.

ZEN. Fer praeceps iter;
Equi fatiga latera: praecipitat dies (5).

URB. (6) Anaste, quantus vota fortunae favor
Undique secundat? Castra nummatus peto
Iubente rege...

ANAST. Sortis o faustae vicem!
I, perge felix, militem insano prius
Comple furore. Dic per Augusti dolos
Fratrisque furias, grande Mavortis iubar,
Column ruentis imperii, Harmatium, truci
Cecidisse letho. Surget extemplo dolor;
Dolor furorem gignet; ultrices furor
Spirabit iras. Quanta tempestas mali
Hinc per phalanges ibit? In fratrum necem
Exaestuabit agmen, et sceleri pares

(1) Milites Harmatium rapiunt ad supplicium adducturi.

(2) Exit.

(3) Exit.

(4) Prodit in armis.

(5) Exit.

(6) Anastasio prodeunt.

Poenas reposcet. Infer ulterius pedem,
Calente flamma; sparge foecunda stipem
Dextra, explicatas aera per turmas volent,
A me remissum munus. Hinc stabit fides.
Adamante septas munera catervas domant.
Me victus auro miles imperii caput
Et destinatum proditi ultorem ducis
Agnoscat ultro; sequere felicem impetum,
Festosque socia voce clamores age.
Maturus adero.

URB. Promptus audita exequar.
Regno propinquas, rupta Zenoni licet
Ilia fatiscant.

ANAST. Perge, Pelagium moror,
Quem proximus sub fata deducet dolus (1).

SCENA III.

ANASTASIUS solus.

Quis influentis dona Fortunae abnuat?
Alios hiantes linquit, et celeres agit
Fugitiva pennas. Martis hic ludo effero
Sortem lacessit; ille iactatus freto,
Aliquis rubentes inter imperii duces
Caecam fatigat precibus aeternis Deam.
Corrugat illa frontis iratae minas,
Calcat clientes. Orbe me summo tamen
Levat, superque regna ventorum vehit.
Iam frontis aurea flamma radiorum vibrat
Hinc inde lucem; trabea iam cocco rubet
Iam verrit aulam syrma; iam fultus throno
Do iura populis. Quid tamen casum probo?
Te, mens, adoro; tu mihi numen Iove
Tonante maius. Stultus est, alium vago
In orbe quisquis quaerit ac metuit Deum:
Sua cuique mens est Numen. Haec sortis rotam,
Haec fata vitae condit, ac rerum vices.
Abiecta miserum, celsa felicem creat
Mens; cui biformis ala dum pennas quatit,
Impune nimbos tranat, ac puro super
Libratur asce pendula. O vive aetheris
Scintilla pulchra! Perge, me vulgo erutum
Secerne terris, infer astrorum domo
Sidus coruscum. Sidus? O! dixi parum:
Sol alta solus fraena terrarum regam! (2).

SCENA IV.

URBITIUS, deinde CASTOR et MILITES.

URB. Huc usque molli vecta remigio movet
Fortuna pennas. Restat ingenti dolo
Vincere phalanges. Moenia excubiis tenet
Portasque miles: fama truculentae necis
Nondum vacantes potuit ad turmas vehi.
Stat usque noti decoris egregium mihi
Nomen fidesque. Si tamen caedis ferar
Minister, Orcum, maria, tellurem, polos
Ternosque grandi voce iurabo Ioves,
Haud esse verum. Testis evincet nefas.

(Ad proximum numerum).

(1) Urbitius exit.

(2) Exit. — Scena mutatur: Castra.

gentis imperatoribus inssum videtur ne ad arma concurrant. Id enim impediunt aliarum gentium aemulationes, quae abhinc paucos menses Algerano in coetu convenere. Quare earum legati, qui ad Mauritanum regem manent, iterum iterumque coivere, ut sine belli strepitu pacem reintegrare conarentur. Quod libenti animo iuxta vota evasurum confidimus.

Russicae res.

Russicae res consuetas inter seditiones trahuntur, novaeque in dies audiuntur magistratum caedes sicariorum manu patratae, ut Caucasicae regionis praesidis, qui hisce diebus fero crimine est interfectus. Coacta interdum « Unionis », quae vocant, comitia, suam iterum fiduciam ac spem in magistratum operam et prudentiam contulere, ac publice declararunt.

Regalia itinera.

Regalia itinera postremo hoc mense etiam habuimus, eaque maximi sane ponderis. Primum enim Danorum rex Christianus, licet postquam medio iam saeculo Schleswig atque Holstein regiones in Borussiae dominium translatae sunt nemo ex sua gente Berolinum adisset, Vilhelmum Caesarem ad urbem Germanici imperii caput convenit, summa humanitate exceptus. Iamque Danorum spes, qui Germanico imperio subiiciuntur, hisce ex colloquiis ampliore sibi libertatem futuram confidit. — Deinde Graecorum rex Georgius, eius filius, in Italiam quum venisset, Romam usque descendit et hinc amicitiam instauravit, quam venerandae antiquitatis tanta tamque diuturna memoria servavit et auxit; inde, Pontificem visitans, catholicorum tutelam in regno suo non defuturam ostendit.

PUBLICI PER ORBEM COETUS

LEGIBUS FERENDIS.

In Americana nordica republica Rooseveltius Praeses duas ad legatos populi litteras misit, alteram de Panamensi fretu resecano, alteram de Iaponiis pueris in S. Francisci urbis scholas adscribendis.

In Anglia vehemens atque acerrima discordia inter utrumque coetum — nobilium scilicet atque popularium legatorum — erupit de nova lege roganda, quae ad puerorum spectat institutionem. Hanc protulerunt populares legati; senatores vero et optimates immutare eam in multis contenderunt. Concordia nulla hucusque facta est; quamobrem hinc inde reiecta rogatio inutilis adhuc manet.

In Austria lex de suffragiis ad publicos legatos eligendos magis magisque dilatandis est tandem approbata.

In Belgica de Congoliana colonia multa sunt acerrime apud municipes disceptata. Petentibus enim popularibus legatis, de eius colonia Belgico regno addenda iam consilia agitantur. Quamobrem et pecuniarum rationes et militare rerum audire legati expetunt, ut de re decernere certa ratione queant.

In Gallia nova rogatio de cultu publice exercendo a Briand administro oblata multa suffragia in Senatu etiam obtinuit.

In Germania maxima legatorum parte obstante ne in Africana meridionali colonia milites augerentur, imperiali decreto coetus dimissus atque nova comitia indicta.

In Graecia Theotokis, administratorum praefectus, orationem habuit insignem de Cretensi insula, de rebus Graecorum ad externos, ac praesertim de discordia cum Rumenis oborta; optima vero patriae suae auspicia deduxit.

In Iberia de venia concedenda maiestatis reis rogatio lata est. Algerani coetus rogationes sunt quoque confirmatae.

In Italia rationes excepti et expensi in disceptationem adductae, unde administri occasionem coeperunt mentem suam tum de internis tum de exteris negotiis aperiendi.

In Lusitania Algerani coetus rogationes exceptae sunt omnium suffragiis; nonnulli autem legati, quum regi publice obrectassent, aula pulsi sunt.

In Russica ad comitia pro novis legatis popularium eligendis Idus februariae indictae.

In Serbia rogationi de pecunia aere alieno publice sumenda latis suffragiis populares annuerunt.

PER ORBEM.

Die XXI mens. Novembris MDCCCVI apud Tolonam in navalibus vehemens incendium ferreorum et ligneorum fabricam destruit.

— d. XXII ad Cherburg, densae nebulae causa, vectoriae naves *Oreoque* et *Wilhelm der Grosse* altera in alteram occurrunt, hinc inde viatorum lacrimabili caede.

— d. XXIV Georgius, Graecorum rex, Romam advenit.

Ex urbe Ottawa nunciatur Bernier, Canadensis expeditionis dux ad arcton, sui gubernii nomine quatuordecim insulis, Melville scilicet, Principe Patrik, Elginton, Emerande, Byam, Martin, Bathurst, Cornwalls, Griffith, Lowther, Yong, Garret, David, Below esse potitus.

— d. XXVII Tolonensi in portu *Algéciras*, navis ad tirones instituendos adhibita, torpedinum incendio quatitur. Nautae tres misere vitam amittunt.

— d. XXIX in Westfalia, fabrica ignitae pulveris, cui « roburites » nomen, Dortmund urbi proxima, immenso fragore exsilit, lata circum tum rerum tum hominum iactura.

Stoccolma ex urbe referunt praemia clarissimis orbis terrarum viris a Nobel in singulos annos constituta, hoc anno MDCCCVI addicta fuisse Iosue Carducci Italico pro litteris; Golgi pariter Italico et Ramon y Cajal Hispano doctoribus pro medica arte; Henrico Moissan Gallo pro chymice, Thomson Anglo doctori pro physice, Rooseveltio, Civitatum foederatarum Americae septemtrionalis praesidi, pro pace (1).

— d. XXX Domville, in civitate Virginia nordicae Americae, curruum series vapore acta e limitibus exit. Vulnerati inde atque mortui viatores plures, inter quos Samuel Spencer. Magis autem dolendum, nonnullos e curruum

custodibus potius quam auxilium ferrent, in miseros ferocissime saevisse, omnibus rebus pretiosis eos expoliantes.

— d. III mens. Decembris, septuaginta quatuor annos natus, Carlsruhe moritur Carolus e Badensi familia princeps.

— d. VI Genuae operariorum desertio indicitur marinis operibus in Italia vacantium, quae multos per dies producit.

— d. IX Lutetiae Parisiorum supremum diem obit Ferdinandus Brunetiere, litterarum et criticae artis magister apud Gallos, Tolonae natus an. MDCCCXLIX. — Seneetute autem confectus Cracoviae, Iulianus Klaczko, Polonorum historicus civilisque vir.

— d. X Iuliae Caesareae in Algeria agitatam deponit vitam Behanzin, Dohomey rex suo tempore notissimus.

— d. XV atrae procellae in australi Italia furiant.

— d. XIX Massiliae officina ad *alcool* clam stillandum improvise incenditur, aedes in ruinam trahens atque plures homines sepeliens, quorum unus mortuus, duodecim graviter vulnerati reperiuntur.

(1) De huiusmodi praemio recte addito, ita ad nos scripsit MONTIUS:

Roosevelt, praeses ille optimus Reipublicae Americanae, praemium, a Nobel pro Pace conditum, modo adeptus est. Inter competitores numerabantur Moneta, Pratt, Barclay, Witte; nullus tamen dignior tali mercede. Nam Roosevelt, vir egregius, singulari fortitudine praeditus, patriam quidem vehementer diligit, maiorem tamen sese Iustitiae amorem praebuit, quando pactionis ad Portsmouth inter Russos et Iaponios auctor fuit. Neque id mirum: fortes enim pacem optant, ignavi saepissime ceteros ad bellum incitant: militari virtute nomen sibi fecit Roosevelt; nunc civiam laurum adipiscitur, civis eximius pace belloque.

AENIGMATA

A. I. BATTANI PROPOSITA.

I.

Bellua magnanima est primum, bene oletque secundum;
Summa vocat Sanctum nominis egregii.

II.

Lector, amabo, quid illud, habens quod nemo quit ulli
Praestare, at potis est qui minime illud habet?

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad Commentarii moderatorem miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet ipsius IOANNIS BATTANI opus, cui titulus:

ANTHOLOGIA PARVA GRAECO-LATINA (VII).

Aenigmata an. IX, n. X proposita his respondent:
Ara, Ira, Ora, Hara, Hera, Hora.

Ea rite soluta miserunt:

Senior Astensis. — Petrus Targestinus. — Mercky cas., Bellemagny. — Guil. Schenz, Ratisbona. — Rich. Müller, Berlino. — Lad. Lud. Podobinski, Bochnia. — Cam. Strachill O. F. M., Villaco. — Rich. Lefebvre, Paris. — I. A. C. Oudemans, Traiecto ad Rhenum. — Georg. Németh, Varsada. — H. Henr. Perez, Roma. — I. Ortiz, Morelia. — Ant. Tafani, Florentia. — I. Walter, Neo-Eboraco. — Arn. Rudzinski, Tyflissio Cartalinorum. — Alex. P. Gest, Trentino. — Alois. Cappelli, Senis. — F. Arnori, Mediolano. — V. Starace, Neapoli. — Fr. Bonaventura, Aterno. — Rich. Brondel, Brugis. — Am. Robert, Marleville. — W. Pietta, Marnesville in Belgica. — F. Guerra, Aletto. — I. Rambaldi, Geneva.

Sortitus est praemium:

SENIOR ASTENSIS,

ad quem missum est I. B. PARENTI opus, cui titulus:

PUERILIA

sive CARMINA GRAECA, LATINA, ITALIA.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE — Ex officina Paels, Phil. Cuggiani.